

Poučni in zabavni del.

Delovanje ženskih podružnic družbe sv. Cirila in Metoda sebosno v preteklem letu 1893.

Dve leti je tega, da je poslalo vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda čč. damam slovenskim okrožnico, vabeč jih, naj zasnujejo še več lastnih ženskih podružnic in naj sicer kakor si bodi podpirajo družbo sv. Cirila in Metoda. Povdarjalo se je tedaj, da se bo zgodovinar, pisoč zgodovino slovenskega šolstva, s hvaležnostjo spominjal onih rodoljubkinj, ki bodo, tekmujoč z rodoljubi, priborile slovenščini pravic kakor jih ima vsak narod; pravico pred vsem, da se mu deca poučuje v materinščini.

Jedno leto potem, ko se je razposlala napominana okrožnica, pri VIII. veliki skupščini v Sežani, je vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda že hvaležno priznalo slovenskemu ženstvu palmo prvenstva; ker so ženske podružnice kar tekmovali v načinih, kako bi družbi več prispevkov doposlale ter tako kot zveste hčerke razveselile svojo mater. In kaže li sedaj častno ženstvo slovensko, da je zaslužilo to priznanje? Deluje li z onim ognjem domovinske ljubezni, ki je bil toliko razvnet ob narodnem prazniku v Sežani? — S hvaležnostjo in veseljem pripoznamo, da deluje in da kaže svoje rodoljubje z navdušeno besedo, še bolj pa s požrtvovalnim dejanjem.

Poročila podružnic do glavnega vodstva, govori ob zborovanjih, objavljeni po časnikih, božičnice in razne druge slavnosti so bistre priče, da vrle naše domoljubkinje delujejo z navdušeno besedo za namen družbe sv. Cirila in Metoda. — Očeviden dokaz domoljubnega delovanja naših častnih dam nam je pred vsem bela Ljubljana in tû zlasti še mlada a krepka Šentjakobsko-Trnovska ženska podružnica. Kaj ni to dokaz, da so naše častne gospe in gospice res zavedne rodoljubkinje, ako se pri podružničnem zborovanji povdarja, „da se ženska sme in mora zanimati za svoj narod; da mora sodelovati pri naporih za njegovo boljšo bodočnost; da mora odobravati delovanje družbe sv. Cirila in Metoda, ki, snujoč slovenske šole, vliva svete resnice katoliške vere, kakor ostalega znanja z živo besedo v narodnem jeziku v sprejemna srca mladeži slovenske?“ — In prav te besede je govorila vešča podružnična tajnica, gdč. učiteljica Minka Marovtova, pri II. občnem zboru 22. oktobra 1893.

In s kakimi mislimi delujejo za družbo sv. Cirila in Metoda tržaške Slovenke, pokazala je letošnja božičnica, ki jo je priredila ženska podružnica. Časnikom se je poročalo, da je pri tej božičnici vel pravi

krščanski Jezusov duh; govor, deklamacije, petje in igro pa da so prešinjale zlate besede „vse za vero, cesarja in domovino“.

Prav jednaka navdušenost navdaja goriško žensko podružnico, kar se zlasti kaže pri živahnih zborovanjih. Pa kaj bi navajali še več dokazov? Vse slovenske domoljubkinje po Kranjskem, po Primorskem in po Štirnškem imajo gledé na družbo sv. Cirila in Metoda jednako prepričanje, prepričanje, kakor je je na pr. izrekla pri ustanovnem občnem zboru ženske podružnice v Prvačini 4. marca 1894. I. upapolna prvomestnica g. Avgusta Orel-ova, da so podružnice družbe sv. Cirila in Metoda narodu postale tako potrebne, kakor ribi voda, ker le družba sv. Cirila in Metoda rešuje obmejno deco potujčevanja, a ne mogla bi vršiti te svoje plemenite naloge, če ne bi je podpirale delavne podružnice.

Bolj pa še, kot z navdušeno besedo, kaže častno slovensko ženstvo s požrtvovalnim delovanjem svoje rodoljubje. Šentjakobsko-Trnovska ženska podružnica v Ljubljani, kateri je prvomestnica gospa ravnateljica Jadviga Šubičeva, podpredsednica gospa Ivanka Gutnikova, blagajnica gospica Antonija Kadičeva — vse tri z neumorno doslednostjo delujoče činiteljice za družbo sv. Cirila in Metoda — je v prvem letu nabrala za namene naše šolske družbe tisočak in tekom družega poluleття lanskega leta je glavnemu vodstvu zopet izročila 550 gld. Vsakako so te svote častne za belo Ljubljano in za zavedno naše ženstvo, če pomislimo, da v Ljubljanskem mestu marljivo delujete ter si iščete prispevkov še dve drugi ženski podružnici. Celo mej delavkami tobačne tvornice ima Šentjakobsko-Trnovska podružnica podpornih članov, ki darujejo svoje težko prislužene novce v korist zapuščene slovenske mladeži.

Tržaške Slovenke — na čelu jim skrbovita prvomestnica gospa Natalija Trudnova — ki so l. 1892. nabrale za našo družbo 832 gld. 32 kr., bile so i leta 1893. jednako delavne. O božiči na pr. so preskrbele gojencem zavodov pri sv. Jakobu divno božičnico, ki je deci blažila srce in vrh tega jej naklonila gorke zimske obleke; o novem letu pa so že glavnemu vodstvu poslale 200 gld. novoletnega darila.

Prav tako veselje kot tržaška deca imela je goriška mladina v zavodih družbe sv. Cirila in Metoda. Vrle tamošnje rodoljubkinje, zbrane v vedno delavni ženski podružnici, kateri velepridno načeluje gospa Avgusta Šanteljeva, so priredile božičnice v otroških zabaviščih v Pevmi, v Podgori in v Ločniku. Vseh 200 otrok v teh zabaviščih je bilo obdarovanih in sicer dokaj obilo, ker se je razdelilo med nje 560 kosov obuval in obleke. In kje so dobile goriške rodoljubkinje potrebnih sredstev? Ženska podružnica je priredila 8. decembra 1893. I. sijajen koncert, pri katerem so sodelovale gdč. učiteljske kandidatkinje in mnogo vrlih diletantov in diletantkinj tamošnje čital-

nice; pri koncertu se je nabralo toliko dohodkov, da so se mogle prirediti božičnice.

Ne smemo pozabiti še druge ženske podružnice na Goriškem, koja ima največ udov mej vsemi podružnicami, namreč živahne tolminske ženske podružnice, ki jej umno prvomestuje gospa Ilika Devetakova 349 rodoljubkinj je tu zbranih, da se navdušujejo za plemenite ideje družbe sv. Cirila in Metoda. Lani je poslala ta vrla podružnica 300 gld. glavni družbi.

Od bregov bistre Soče pa do vinorodnih štirskih goric je jednako navdušenje mej častnim ženstvom za družbo sv. Cirila in Metoda. V dokaz za to trditev naj takoj za tolminsko podružnico imenujemo delavno, pod vodstvom skrbne gospe Roze Miklove stoječo ormožko žensko podružnico, ki je za l. 1892. poslala glavni družbi 100 gld., za l. 1894. pa že tudi 62 gld., pač vrla tovarišica Št. Jurske ženske podružnice, ki nas je pred leti razveseljevala s stotaki. Doslednja prvomestnica poslednje je gospa Antonija Kavčičeva.

In da mej tem, ko rodoljubkinje po Goriškem in Štirnem delujejo za našo družbo, ne zaostajajo domorodkinje po Kranjskem, priča nam pred vsem bela Ljubljana, kjer vrla vspevajo tri ženske podružnice. Šentjakobsko-Trnovske smo že hvalno omenjali. Starejša je Šenklovsko-Frančiškanska ženska podružnica, ki je lansko leto družbi naklonila 800 gld., kar je pač jedina zasluga v zgodovini slovenskega naroda z zlatimi črkami zapisane rajne Marije Murnikove. Vrla posestrima Šenklovsko-Frančiškanski podružnici je Šentpeterska podružnica, ki je bila prva ženska v Ljubljani, in nam pod krepkim načelništvom gospe Ane dr. Zarnikove posebno s prirejanjem letnih vesellic pridobiva za družbine namene izdatnih svot; l. 1892. na pr. nam je naklonila 226 gld. 47 kr.

Za belo Ljubljano ne zaostajajo podružnice po divnem Gorenjskem. Kameniška podružnica, ki jej vstrajno prvomestuje sodnikova soproga, gospa Ana Polčeva, poslala nam je že za letošnje leto 163 gld., Kranjska, ki jej modro načeluje soproga županova, gospa Leopoldina Šavnikova, se ponaša z bogatimi prispevki; za l. 1892. nam je poslala 293 gld. 10 kr. — Vrla vspeva pod prvomestništvom gospe Katarine Žirovnikove tudi najmlajša gorenjska ženska podružnica v Št. Vidu nad Ljubljano, za kojoj si je mnogo zaslug pridobila prerano umrla gospa Zupanova.

Za belo Ljubljano ne zaostaja tudi domoljubna Dolenjska; saj so nas po svoji požrtvovalnosti slavnoznanne litijsko-šmartinske Slovenke že petkrat razveselile s tem, da so postale pokroviteljice, vrh tega litijske Slovenke same za-se enkrat; saj nam je iz litijske doline došlo že skoro neštevilno denarnih in knjižnih darov. Če pristavljamo, da v tej dolini čilim korakom kaže narodno pot č. Tereza Svetčeva, soproga našega staroste Luke Svetca, povedali smo vse. In prva belokranjska ženska podružnica v Črnomlju nam je poslala po prvomestnici vneti gospej Zofiji

Haringovi precej prvo leto (l. 1892) 105 gld., za letos že 60 gld. in te zadnje dni zopet 65 gld. 66 kr. — Prav ta trenutek pa nam prihaja ljub glas, da se je pod podjetnim vodstvom drž. poslanca gospe Marije Pfeiferjeve v Krškem ustanovila na Dolenjskem nova ženska podružnica in da je koj ob ustanovitvi glavni družbi poslala 100 gld.

In rodoljubna Notranjska? Ponaša se z največim številom ženskih podružnic. In to so vrla delavne hčerke družbe sv. Cirila in Metoda! Starotrška — prvomestnica požrtvovalna gospa Olga Pečejeva — je poslala glavni družbi uže za 1894. l. 203 gld.; Cerknisko-planinska — velevezbana prvomestnica, gospa Matilda Sebenikarjeva — 91 gld.; Idrijska — načelnica zavedna gospa Dragotina Lapajnejeva — 68 gld.; Logaška po delavni notarjevi gospej Gruntarjevi 58 gld. in Vrhniška, kojoj hasnovito vodi gospa deželnega poslanca Ana Lenarčičeva, po vneti g. Mici Kotnikovi 43 gld. Vrla delavni ste tudi Postojinska, ki jej prvomestuje županova soproga, gospa Josipina Vičičeva, in pa podružnica v Bistriškem okraji, od koder nam prihajajo mnogi darovi. Prav zadnje dni smo prejeli od Postojniške 54 gld.

Tako kažejo na Kranjskem še zlasti notranjske podružnice darovito živahnost in delavnost ter posnemajo svoje posestrime na Goriškem, izmej katerih naj koncem še posebno pohvalno omenjamo pod večjim prvomestništvom gospe Terezije Gabrijelčičeve roj. pl. Premersteinove živahno razvijajoče se ženske podružnice v Ajdovščini, ki je za l. 1893. poslala za tamošnje razmere veliko vsoto 88 gld.; podružnice v Dornbergu, kateri je trudoljubiva prvomestnica gospa Josipina Bizjakova, novoustanovljene v Prvačini, ki je precej pri ustanovnem zborovanju sklenila vplačati glavni družbi 100 gld. in postati tako pokroviteljica ter prezasluzne pod vodstvom županove soproge gospe Marije Mahorčičeve procvitajoče sežanske ženske podružnice, ki nam je lani o veliki skupščini izročila po gospici Mici Mahorčičevi, sedaj gospej dr. Treotovi, 100 gld., doposlala pa pozneje še 97 gld. Radi bolehnosti je to prvomestništvo odložila gospa Mahorčičeva, ona zgodovinska žena, ki je prva sprejela pod svoje okrilje družbino veliko skupščino leta 1893 v Sežani. Neomahljivim narodnim korakom jej nasleduje sedaj prvomestnica gospa Zinika Rjbař-eva.

Navedene številke dovolj jasno pričajo, da rodoljubno slovensko ženstvo požrtvovalno deluje za družbo sv. Cirila in Metoda. Nikakor nismo menili s pričujočimi vrsticami oceniti in natanko znamovati vseh naporov in vsega blagega domorodnega delovanja častnih slovenskih dam za našo šolsko družbo; poglobitni namen nam je bil, v splošnih potezah načrtati delovanje ženskih podružnic v preteklem letu, da izve za dela vrlah domorodkinj — čim preje tem bolje — slovensko občinstvo, in da to rodoljubno

prepričanje prodre tudi v one kraje, kjer dosedaj še ni ženskih podružnic. — Ob osnutji tega spisa smo bili gostobesednejši tam, kjer se nam je vročilo več pisanih virov.

Slovenske gospe in gospodičine! Ob lanski veliki skupščini v Sežani se Vam je prisodila z ozirom na delovanje za družbo sv. Cirila in Metoda palma prvenstva. To dejstvo naj Vas navdušuje za bodočnost! Vaše podružnice naj se ogrevajo ob ognju domovinske ljubezni. K dosedanjim podružnicam naj se priklopijo še druge! Zlasti Ve štirske rodoljubkinje posnemajte vzgled šentjurskih, ormoških in celjskih rojakinj in zasnujete več lastnih podružnic.

Slovenske žene in dekleta! Preteklo pomlad nam je pokosila bridka smrt prvakinjo naših prvomestnic; ono vzorno ženo, ki nam je načelujoča Šenklovsko-Frančiškanski ženski podružnici v Ljubljani dovedla stotakov ter stotakov kot dohodke. Solze nam silijo v oči ob imenu Marije Murnikove, ki nas je za vselej zapustila v svojih najlepših letih. Častne dame po Slovenskem! Izpolnite to grozno vrzel, ki je nastala po smrti te naše načelnice; te načelnice slovenskega ženstva. — **Na delo** z vam lastno ljubeznijo za narod! Čvrsto, vstrajno delovanje za našo šolsko družbo kaži tudi v prihodnje vsemu slovenskemu svetu plemenitost Vašega srca in Vaš razum za sveto stvar. S skupnim delovanjem bomo dosegli skupni smoter; ohranili bomo ljubo slovensko dečo zvesto „veri, cesarju in domovini“.

Iz letnih šolskih poročil.

Izvestje c. kr. nižje državne gimnazije v Ljubljani ima spisa „Argivska ravnica“ in pa „O račji kugi“. Prvi spis je spisal g. prof. Simon Rutar, poslednjega pa gosp. prof. Josip Hubad. Iz letnega poročila razvidimo, da je redno predmete poučevalo 13 učnih močij in sicer ravnatelj, pet profesorjev, 1 redni gimnazijski učitelj in 6 nadomestnih učiteljev. Izvan redne predmete je učilo 6 učnih močij. Učencev je bilo koncem leta v vseh razredih 388 in sicer vsi katoličani. Iz Ljubljane jih je bilo 74, iz Kranjske sicer 290, s Štajarskega 6, s Koroškega 2, Primorskega 13, iz drugih dežel takraj Litve 1, iz dežel onkraj Litve 1, iz inozemstva 1. Po materinščini je bilo 387 Slovencev in 1 Hrvat. Odlikovanih je 60, prvi red jih je dobilo 263, drugi red 28, tretji red 5, ponavljalno skušnjo se je dovolilo 31, dodatno skušnjo zaradi boleznij pa 1. Šolnine se je plačalo v obeh poletjih 3120 gld., vsprejemnine 361 gld. 20 kr. Ustanov je imelo 32 učencev v znesku 2458 gld. 72 kr. Novo šolsko leto začne se dne 18. septembra s slovesno sv. mašo. Novo ustopajoči učenci imajo se zglasiti s stariši pri ravnateljstvu dne 16. septembra z rojstnim listom in šolskim spričevalom in plačati imajo 2 gld. 10 kr. vstopnine in 1 gld. 20 kr. za učila. Vzprejemne skušnje začno ze dne 17. septembra.

Letno poročilo c. kr. višje gimnazije, pa ima na prvem mestu spis profesorja dr. Josipa Šorna: „Ueber der Gebrauch des Präpositionen beim M. Junianus Justinus. Poučevalo je obvezno predmete 28 učnih močij in sicer ravnatelj, 20 profesorjev, 6 nadomestnih učiteljev in pa jeden pomožni učitelj. Neobvezne predmete je poučevalo 6 učnih močij. Učencev je bilo koncem leta 644 in sicer 155 iz Ljubljane, 381 s Kranjskega, 11 s Koroškega, 25 s Primorskega, 43 s štajarskega, 20 iz družih dežel takraj Litve, 7 iz dežel ogerske krone in 2 iz inozemstva. Po materinščini je bilo 510 Slovencev, 124 Nemcev, 6 Italijanov, 3 Čehi in 1 Srb. Po veri je bilo 639 rimskih katolikov, 1 grški katolik, 1 pravoslavni, 2 protestanta in 1 žid. Odliko je dobilo 89 učencev, prvi red 405, ponavljalno skušnjo jih ima 80, drugi red 47, tretji red 17. Zaradi boleznij se je dovolila 6 učencem dodatna skušnja. Šolnine se je vplačalo 9210 gld., vsprejemnine 365 gld. 40 kr. Ustanov je dobivalo 96 učencev v znesku 8909 gld. 36 kr. Maturo je delalo 45 učencev. Novo šolsko leto se začne dne 18. septembra, vsprejemni izpiti bodo pa dne 16. in 17. septem. V ostalen pa velja za vsprejem, kakor smo gori omenili za vsprejem na nižjo gimnazijo.

Poročilo o višji realki v Ljubljani ima na prvem mestu spis dr. Franca Riedla: „Schillers Wallenstein als trögischer Charakter“. Bilo je 21 učnih močij in sicer ravnatelj, 13 profesorjev, 1 redni realčni učitelj, telovadni učitelj, 3 nadomestni učitelji, 1 asistent za risarije in 1 učitelj za petje. Učencev je bilo 389 in sicer 123 iz Ljubljane, 118 drugod s Kranjskega, 36 Štajarskega, 18 s Primorskega, 9 s Koroškega, 9 iz Dolenje Avstrije, 13 iz drugih tostranskih državnih kronovin, 6 iz Hrvaške, 12 iz Ogorske, 1 iz Hercegovine in 12 iz inozemstva. Po maternem jeziku je bilo 178 Nemcev, 155 Slovencev, 23 Italijanov in 4 Hrvatje. Po veri je bilo 350 rimskih katolikov, 1 grški katolik, 7 protestantov, 1 žid. Odliko je dobilo 29 učencev, prvi red 265, ponavljalno skušnjo ima 27 učencev, drugi red 28, tretji red 6 učencev, 4 se je zaradi boleznij dovolil dodatni izpit. Maturo je delalo 18 učencev. Šolsko leto se začne dne 18. septem. in vsprejemni izpiti bodo dne 17., 18. in 19. septembra.

Letno poročilo I. mest. petrazredne deške šole nam kaže, da je na tej šoli z ravnateljem in katehetom vred poučevalo deset učnih močij. Učencev je bilo 464. Rimskokatoliške vere bili so vsi. Po narodnosti je bilo 461 Slovencev, 2 Nemca in 1 Hrvat. Za višji razred sposobnih je 353, nesposobnih 108 in 3 so pa neizprašani ostali. Za vstop v srednjo šolo se jih je oglasilo 84.

II. mestne deške petrazredne ljudske šole nam kaže, da je na tem zavodu v vsem učilo 12 učnih močij. Bila sta mej drugim 2 kateheta. Učencev je bilo koncem leta 523 in sicer vsi rimskokatoliške vere. Po narodnosti je bilo 520 Slovencev, 2 Nemca in 1 Lah. Za višji razred sposobnih je 414, nesposobnih 101 in neizprašanih je ostalo osem. Za vstop v srednjo šolo se jih je oglasilo 60.

Letno poročilo uršulinskih dekliških šol v Ljubljani